Üzenet a múltból. Nagy Zoltán tanulmányútja, 1936

A szövetkezeti mozgalom az egyszerû emberek, polgárok érdekeit szolgálja. Nem ismer és nem tesz különbséget tagjai között sem faji, sem nemzetiségi, sem anyagi helyzet szempontjából. Ezért népek, országok felett átívelõ mozgalom, mely független a politikától, politikai érdekektõl.

Tagjai teljes mértékû egyenjogúságot élveznek, ha tiszteletben tartják, magukra nézve kötelezõnek ismerik el a mozgalom alapelveit, szabályait. Éppen ezért a szövetkezés út az emberek, a tagok közötti megértés, közeledés, összefogás terén.

Az említett vonatkozásban egy példaértékû tanulmányutat mutatunk be, amely Romániában zajlott le az 1936–37-es években, egy kritikus történelmi korszakban, amikor a népek, nemzetek és az egyszerû polgárnak egymásra való uszítása uralta a világnak ezt a részét. Ilyen légkörben a szövetkezeti mozgalom volt az, amely a népek, nemzetek közötti megértést, az összefogást, az egyén boldogulását próbálta szolgálni.

Napjainkra nézve is tanulságos kezdeményezést mutat be az alábbi közlés, amely gazdagon illusztrálja az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalom vezéreinek alaposságát és az útkereséshez szükséges példaértékû tapasztalatok minél hatékonyabb felhasználásának fontosságát. Sajnálatos módon csak egy vázlatos útirajz állt rendelkezésre, amely önmagában is tanulságos dokumentum.

A szerzõrõl csupán annyit, hogy a franciaországi Dijon városában doktorált 1934-ben szövetkezeti jogból, és egész életében a szövetkezeti ügyet szolgálta.[1]

A Nagyenyedi Hangya Szövetkezetek vezetõségének felkérése:

„Hangya" Szövetkezetek Uniója
Aiud, 1936. október 21.
Tekintetes
Dr. Nagy Zoltán ellenõr úrnak
Helyben

Értesítjük, hogy méltóságos Dr. Drexler Béla, Hangya központi elnök urunk intézkedése folytán lehetõvé vált, hogy a bukaresti szövetkezeti akadémiát és a román szövetkezetek helyzetét tanulmányút keretében megismerje.

E tanulmányútra Ellenõr urat küldjük ki, még pedig olyformán, hogy f. év november 1-n a bukaresti szövetkezeti akadémia megnyitásánál legyen jelen.

A tanulmányúttal kapcsolatosan az alábbi utasítást adjuk:

1. *Tapasztalatairól hazaérkeztével köteles azonnal írásban részletes jelentést tenni.*
2. *Szíveskedjék a bukaresti szövetkezeti akadémia tananyagát, szervezetét és célját tanulmányozni. Az oda beiratkozott hallgatók milyen elhelyezkedést nyernek, illetve nyerhetnek. Kívánatos-e, hogy a mi kisebbségi iskolánkból a végzettek közül az arra alkalmasnak látszó ifjakat ezen akadémiára való beiratkozásra felhívjuk, vagy ami szempontunkból elégséges a rendes kereskedelmi akadémia elvégzése, azok részérõl, akikre intézetünknek a jövõben is szüksége lesz.*
3. *Szíveskedjék megismerkedni Bukarestben a vezetõ szövetkezeti férfiakkal és azok közül az illetékesektõl, kérjen támogatást vidéki szövetkezetek – meglátogatására/ajánlólevél/.*
4. *Tanulmányozza a szövetkezeti törvény 115. és 121. szakaszai alapján szervezett szövetkezeti központokat.*
5. *A bukaresti központnál érdeklõdjék, hogy a Regátban, a Prahova völgyében, Muºcel megyében, – egyszóval Bukarest környékén – hol vannak fogyasztási szövetkezetek és áruellátó központok és azokat látogassa meg. E szövetkezeteknél különösképpen és pontosan tanulmányozza az ellenõrzést, annak módját, a könyvvezetést, milyen könyvtípusokat használnak, – pénztárkezelést, árubeszerzést, boltosképzést és különösképpen milyen végzettségû könyvelõik vannak és a könyvelõk szervezetét, ha ilyennel rendelkeznek.*
6. *Szerezzen tájékoztatást kisebbségi szövetkezetek felõl is amennyiben kedvezõ tájékoztatást nyer úgy a legvirágzóbbnak tartott ilyen kisebbségi szövetkezeti hálózatot is látogasson meg. Itt a beszarábiai szövetkezetekre gondoltunk. Mindenütt pl. a könyvelés és a könyvekre vonatkozólag szerezzen mintalapokat, hogy annál alaposabb legyen vonatkozó jelentése.*
7. *E tanulmányútra azért küldjük, hogy elsõsorban Ön bõvítse gyakorlati ismereteit, viszont intézetünk részére is hasznos tájékoztatásokat szerezzen.*
8. *Bukaresti tartózkodása alatt szíveskedjék megszerezni az összes alapszabálytípusokat, melyek a mi szövetkezeteinket érdeklik. Különös tekintettel a szövetkezeti törvény 214. szakasza rendelkezésére, mely szerint az I. és II. fokú szövetkezetek kötelesek a Szövetkezeti Központi Pénztár és az Irányító-szervezõ- és Ellenõrzõ Szövetkezeti Központ által megállapított alapszabály-típusokat elfogadni. Érdeklõdje meg, hogy e típus, különösen falusi példányt sürgõsen küldjön be.*
9. *Szíveskedjék megismerni a mûködõ iskolaszövetkezetek szervezetét, gondoskodjék hivatalosan kibocsátott, illetve el-*

[1] Guzs Ferenc: Nagy Zoltán és az erdélyi magyar szövetkezeti mozgalom. Az erdélyi magyar szövetkezeti gondolkodás múltjából, szerkesztõ Somai József, 2001, RMKT Kolozsvár, 301–310.

fogadott alapszabályokról és vizsgálja meg e szövetkezetek helyzetét, különösen pénzügyi, illetve adózási szempontból. Milyen rendelkezések állnak fenn az iskolaszövetkezetekkel szemben.

10. *E tanulmányút november végéig, illetve december 15-ig tarthat. A felmerülõ költségek összegétõl függ.*
11. *Költségeirõl, – éppen úgy, mint körleti utazásainál, készítsen pontos útiszámlát és az egyes tételek jegyzékkel illetve okmánnyal igazolandók. Az útiköltségszámlájához egyben köteles úgynevezett útinaplót csatolni – függetlenül a fent említett részletes jelentéstõl, – amelyben röviden naponként fel kell sorolni tartozódási helyét és ténykedését, egy-egy mondatban.*
12. *Ezen tanulmányútjával kapcsolatosan napidíját 120. – lejben állapítjuk meg, ezenkívül felszámítható vasúti, szállodai és hordárköltsége. Ahol csak teheti, gondoskodjék olcsó szállásról, hogy tanulmányútja minél hosszabbra nyúlhasson.*
13. *Novemberi fizetése és a tanulmányút költségeire vegyen fel a „Hangya" Központ pénztárából 10.000. - leut elõlegképen, mely összeget utiköltségszámlája bemutatásával fogjuk véglegesen könyveltetni.*

Távolléte alatt holtartózkodásáról idõközönként tegyen jelentést és egyben arról is, hogy szerzett tapasztalatai szerint a kiutalt összeg utazási idejére elégséges lesz-e. Nemleges esetben elõre címet kérünk, hogy költségei további pótlásáról, vagy pedig annak hiányában behívásáról gondoskodhassunk.

Reméljük, hogy szorgalmas adatgyûjtésével hasznos munkát végez intézetünk javára, s vagyunk üdvözlettel. Aláírás.Pecsét.

Útinapló az 1936. okt. 31 – 1937. jan. 19-ig Romániában megtett szövetkezeti tanulmányútról:[2]

1936.

Okt.

31. Utazás Aiud Nagyenyed - Bucureºti.

Nov.

1. Látogatás M. Pienescu professzornál. Érdeklõdés a Szövetkezeti Akadémia megnyitása felöl...

2. Bemutatkozás Stefan C Ioan a Casa Centrala a Cooperaþiei alelnökénél és Titu Axentie vezértitkárnál. Jelentkezés a gálán a szövetkezeti és statisztikai osztály igazgatójánál, a bucureºti program vázlatos összeállítása. A Casa Centrala szövetkezeti könyvtárának megtekintése. Látogatás Gr. Mledenatz profeszornál.

3. Adatgyûjtés a szövetkezeti könyvtárban a bucuresti szövetkezeti központikra vonatkozóan.

4. Szövetkezeti könyvtárban látogatás Ionescu Pascan professzornál.

5. A Casa Centrala szervezetének és munkamenetének tanulmányozása. Bemutatkozás Ianovici igazgatónál, a szövetkezeti akadémia titkáránál.

6. Bemutatkozás I Gãlãþeanu a szövetkezeti iskolák tanulmányügyi igazgatójánál. Tanügyi rendelet és program másolása.

7. Látogatás a Comitetul Naþional al Cooperaþiei-nél, ügyvitelének tanulmányozása. Bemutatkozás Drãgãnescu a Centrala de Indrumare, Org. ºi Control vezérigazgatójánál. Szövetkezeti könyvtárban.

8. A Casa Centrala, a Comitetul National valamint a könyvtárban készített jegyzeteknek a lakáson való kiegészítése.

9. Bemuttakozás D Bobina a Centrala de consum vezérigazgatójánál, Lupescu és Petrescu igazgatóknál. Délután a szövetkezeti Akadémia megnyitásán és attól kezdve naponta 4-8 ig az órák rendszeres látogatása.

10. A Fogyasztási Központ szervezetének tanulmányozása.

11. A Fogyasztási Központnak osztályonkénti tanulmányozása: a cukor, tészta, élelmiszer osztályok. Az új áruraktár /en gros eladásra/ berendezésének megtekintése.

12. A halértékesítés, gyümölcs osztályok tanulmányozása. Az Avrig utcai áruraktár megtekintése.

13. A gyapot, kékkõ és raffia osztályok tanulmányozása. Az obori piacon lévõ elárusítóhely megtekintése.

14. A Központi könyvelõség munkamenetének, rendszerének tanulmányozása. Az obori állomáson lévõ elárusítóhely megtekintése.

15. Látogatás Rãducanu rektor - professzornál.

16. Jelentkezés Drãgãnescu vezérigazgatónál, ki az elõzõ látogatáson megbeszéltek szerint Sfinþescu igazgatóval elkészíttette az Ellenõrzõ Központ müködésének vázlatos ismertetését, ennek tanulmányozása sfintescu igazgatóval.

17. A Központnak Indrumare osztályának tanulmányozása. Délután a szöv. akadémia órái helyett Mladenatz és Pienescu professzorok évnyitó óráinak meghallgatása a kereskedelmi akadémián.

18. A Központ Control osztályának tanulmányozása. Látogatás a Fotinenescu fogyasztási szövetkezetnél.

19. A központnak Agricolã, Forestiere, könyvelõség és személyügyi osztályainak tanulmányozása. Mladenatz professzor óráján.

20. Bemutatkozás C. Partenie a banca centrala Coop. Elnökénél és V Enescu vezérigazgatónál. A központi bank szervezetének tanulmányozása Hecksch igazgatóval.

21. A központ osztályinak egyenkénti tanulmányozása. Délután a központi tisztviselõk szövetkezeti könyvtárában.

22. Látogatás T Cosma képviselõ a központi bank elnökénél.

23. Jelentkezés C Dronea a Centrala de Valorificare Agricola elnökénél. Bemutatkozás C Ghetu vezérigazgatónál. Niculescu titkár megadott utasítás szerint a Központ szervezetének tanulmányozása.

24. A központ osztályonkénti tanulmányozása.

[2] A naplórészletet az eredeti szöveg helyesírásával közöljük.

25. A központ könyvelõségének tanulmányozása.
26-27-28. A Federala Ilfov kezelésében lévõ fogyasztási szövetkezeteknek Velicu Ellenõrzõ Központi ellenõrrel együttesen való ellenõri vizsgálata.
29. Az ellenõrzéssel kapcsolatos munkálatoknak jegyzékszerinti újabb áttanulmányozása.
30. A Federala Naþionala a Cooperativelor Agricole és elárusító üzletének tanulmányozása és meglátogatása.

Dec.

1. Jegyzetrendezés.
2. Kihalgatás Galan igazgató kíséretében Negurã szövetkezeti miniszternél.
3. Bemutatkozás N Vîrgolici az Export Import Központ vezérigazgatójánál és prof. Tatos igazgatónál. Látogatás a Cooperatia címû lap szerkesztõségében.
4. A központ ügymenetének osztályonkénti tanulmányozása. Délután a központ uj borpincéjének és faraktárának megtekintése.
5. Látogatás prof. Giulea a Vulturul szövetkezeti biztosító intézet vezérigazgatójánál. Az intézet mûködésének tanulmányozása.
6. Jegyzetrendezés. Látogatás Rãducanu és Ionescu Paºcan professzorok lakásán.
7. A Federala Ilfov ügymenetének tanulmányozása. Délután a Bucur Ciobanul hitelszövetkezet megtekintése.
8. A Floreasca szövetkezeti intézet és osztályainak megtekintése. Délután a Griviþa CFR fogyasztási szövetkezet megtekintése.
9. Az Alimentara szöv. Szikvizgyár, Dezvoltarea a dohánygyári munkások fogy. Szövetkezetének és étkezdéjének gyermekotthonának megtekintése. Litera szöv. nyomda, Maºina szöv. Gépgyár, Cezar Mereuþiu, Munca szöv. bútorgyár megtekintése.
10. Szövetkezeti vezetõk meglátogatása. Éjszaka indulás a vidéki szöv. Szervezet megismerésére.
11. Conºtanþa. A Federala Solidaritatea gabona ért. szöv., Cetatea Toprai°or mezõgazdasági termékekért szöv., Sãnãtatea szöv. Szövõgyár, Energia szöv. Gép és hajójavító gyár, Farul szövetkezet, Mihai Viteazul népbank, Invaþãtorul Dobrogean fogyasztási szövetkezet megtekintése.
12. A Cecopava és az Export Központ kirendeltségeinek gabonatárolók és a központ hajórakodásának megtekintése.
13. Braila. Az Export Központ kirendeltségének, árpahántolójának gabona tárházának, faraktárának megtekintése. A Federala Propãºirea meglátogatása.
14. A Banca Populara a Invãþãtorilor és fogyasztási szövetkezetünknek megtekintése. Látogatás a Câmpia Dunãrii mezõgazdasági szövetkezetnél, a Domeniul Brãilei halász szövetkezet megtekintése.
15. Galaþi. A Federala Kogãlniceanu, a fogyasztási központ áruraktárának, a Cecopava kirendeltségének, a központ halfeldolgozó telepének megtekintése.
16. Pâine dreaptã pékszövetkezet, Consumul Voluntarilor de Rãzboiu, Valu lui Traian hitelszövetkezet és a Cecopava gabona raktárának megtekintése.
17. Bolgrad. A Economia fogy. szöv és 3 fiókjának, az elsõ basarábiai hitelszövetkezet /1864/, a Banca Populara Furnica, Banca Populara Ajutorul és mezõgazdasági gépgyárának megtekintése.
18. Chiºinãu. Bemutatkozás Munteanu a Szövetkezeti könyvelõiskola igazgatójánál. Az iskola tanmenetének tanulmányozása. Órák hallgatása.
19. Órák hallgatása. Délután az iskola gazdaságának megtekintése és az 5 számú elemi iskola iskolaszövetkezetének meglátogatása.
20. Látogatás Meriniei a Furnica szöv lap szerkesztõjének könyvelõiskolai tanárnál. Iskola tananyagának másolása.
21. Bemutatkozás C Zevaicinschi az Uniunea Basarabia igazgatójánál. Az Unió alapszabályának tanulmányozása.
22. Az Unió ügyvitelének, munkamenetének ellenõrzési és propaganda tevékenységének tanulmányozása. Délután a Nãdejdea fogy. szövetkezet és fiókjainak megtekintése.
23. A Pomona szövetkezet megtekintése, a Federala Codrul árpahántolójának gépraktárának és faraktárának megtekintése. Délután a Furnica szerkesztõségben és a Federala könyvtárban.
24. A beszarábiai zsidó szövetkezeti Unió meglátogatása. Délután Ziemann az Unió ellenõrével egy zsidó népbank és kultúrházának könyvtárának megtekintése.
25. Ünnep.
26. Látogatás Munteanu iskolaigazgatónál, Mariniei tanár-szerkesztõnél és Zavaicinschi unió igazgatónál.
27. Utazás Cetatea Albaba.
28. A Federala gyarmatáru, gabona és faraktárának megtekintése. Libraria Coop. a Corpului Didactic. Látogatás Ghenzul a Banca Românească igazgatójánál a Chiºinãu-I Unió elnökénél.
29. Saba. A francia telepesek fogyasztási szövetkezetének megtekintése.
30. Sãrata. A német telepesek fogyasztási szövetkezetének megtekintése.

Jan.

1. Tarutino. Látogatás Dr. Otto Broneske a beszarábiai német néptanács és a szövetkezeti Unió elnökénél.
2. Berezina. A Német szövetkezetek Uniójának raktárainak megtekintése.
3. Lambrovca. Héber szövetkezeti mozgalom telepének megtekintése M Friedmannn mezõgazdasági mérnök és Ilaim Vereta szöv könyvelõ kíséretében.
4. Tighina. Federala és fogyasztási szövetkezetének megtekintése, Nistrul gyümölcsfa-feldolgozó szövetkezet és telepének, raktárának pincéjének meglátogatása. Propãºirea fogyasztási szövetkezet, a tantestület könyv és papíráru szövetkezetének, népbankjának meglátogatása.
5. Soroca. A Soroca megyei tanítóság szövetkezeti szervezetének müködési szövetkezeti népnevelõ mozgalmának tanulmányozása. Az iskolaszövetkezeti szervezet tanulmányozása.

6. Utazás. Csernovitzba.
7. Csernãuþ. Bemutatkozás Drafta inspectornál az Uniune Moldova de Sus igazgatójánál. Az Unió ügyvitelének tanulmányozása
8. Látogatás M Beutler a Bukovinai Német szövetkezetek Központja igazgatójánál. A German – Haus megtekintése. Látogatás S Sajfer és H Tauher A Bukovinai Zsidó Gazdasági és Hitelbank igazgatóinál. A Consumul Meseriaºului fogy. szövetkezet megtekintése.
9. Hadikfalva és Istensegits bukovinai magyar községek fogyasztási szövetkezeteinek maglátogatása.
10. Odobeºti. Dealul Odobeºtilor pinceszövetkezet megtekintése. Utazás.
11. Orsova. Bemutatkozás A Constantinesu a szövetkezeti könyvelõ iskola igazgatójánál. Az iskola tanmenetének tanulmányozása. Az iskola tanulói által vezetett Cerna fogyasztási szövetkezet megtekintése. Délután látogatás az Ada Kelh-I fogyasztási szövetkezetnél.
12. Órák hallgatása. A Casanul halászszövetkezet megtekintése.
13. Craiova. Látogatás a M. Viteazul Federalanal. A Cooperativa judeteana Oltenia és fogyasztási szövetkezetének valamint a CFR Statia fogy szöv megtekintése.
14. Ploieºti. A federala Prahoveana és nyomdájának megtekintése. Látogatás az Uniunea Obºtilor si Cooperativelor Agricole mezõgazdasági gép és szerszámrakatárának megtekintése. A Vega petróleum-finomító gyár munkásainak szövetkezeti intézménye és fogyasztási szövetkezetének meglátogatása, példás könyvvezetésének tanulmányozása.
15. Bucureºti. Bucsulátogatás Titu Axentie, Drãgãnescu, Bobina, Galan szövetkezeti vezetõférfiaknál.
16. Buºteni. A papírgyármunkások Tricolorul fogy. szövetkezetének és fiókjának meglátogatása.
17. Utazás Sibiu - Nagyszebenbe
18. Látogatás a Federala Coop de consum Andrei Bârseanu –ban. Spiru Haret szöv. Könyvkereskedésben, mely egyben az iskolaszövetkezeteknek is a federáléja. Az iskola szövetkezetek mai helyzetének tanulmányozása
19. Látogatás a Szász szövetkezetek Uniójánál.
20. Utazás Sibiu Nagyszeben – Aiud Nagyenyed.

(A Nagy Zoltán családi hagyatékából, Guzs Ferenc közvetítésével)

Rezumatul revistei în limba românã

Pentru o nouã miºcare cooperatistã

SOMAI JÓZSEF

Actualitatea redescoperirii importanþei socio-economice a sistemului instituþiei cooperatiste ºi aplicarea în Transilvania a rezultatelor obþinute prin cercetãrile ce urmeazã sã fie efectuate la iniþiativa Asociaþiei Economiºtilor Maghiari din România(AEMR). Cu mai multe luni în urmã AEMR a iniþiat acþiune pentru efectuarea unui studiu multidisciplinar de amploare, privind istoricul miºcãrii cooperatiste din Ardeal, miºcare cu o bogatã tradiþie la toate etniile din aceastã parte a þãrii, la români, la maghiari, la germani (saºi ºi ºvabi). Analizarea situaþiei din zilele noastre a miºcãrii cooperatiste de la noi, analizã comparativã cu modelele internaþionale, aplicate în zilele noastre cu mult succes în þãrile membre ale Uniunii Europene ºi a posibilitãþii de aplicare a concluziilor la care se va ajunge, întrucât – vãzând succesele obþinute în aceste þãri în domeniul cooperaþiei – suntem convinºi cã prin reorganizarea miºcãrii cooperatiste se va putea rezolva, cel puþin parþial, problemele economice ale populaþiei din mediul rural, în cadrul lor ºi ale populaþiei maghiare din România, situaþie care în prezent este dezastruoasã. Materialul publicat cuprinde o succintã prezentare a situaþiei populaþiei din mediul rural, populaþie cu o pondere semnificativã în totalul populaþiei þãrii (50% din totalul populaþiei în prezent trãieºte în mediu rural, 38% a populaþiei active lucreazã în agriculturã). Situaþia socio-economicã ºi culturalã a acestora lasã mult de dorit: ponderea ºomerilor depãºeºte sensibil media pe þarã, pe zi ce trece situaþia lor se înrãutãþeºte sub toate aspectele.

Vazând realizarile din tãrile Uniunii Europene, se considerã cã singura cale de oprire a tendinþei de pauperizare a populaþiei din mediul rural, reorganizarea cooperaþiei, bineânþeles, cu respectarea întocmai a principiilor clasice iniþiale, cu aplicarea modelelor care s-au dovedit deosebit de eficiente în þãrile din apus. Prin aceasta se va putea obþine o înviorare a vieþii acestei populaþii. La aceste concluzii s-a ajuns în urma studiilor efectuate de ani de zile ºi publicate pe paginile revistei AEMR, precum ºi în volumul apãrut sub îngrijirea Asociaþiei cu titlul "Istoria gândirii economice maghiare din Ardeal" (Cluj-Napoca, 2000).

Pentru reorganizarea cu succes a cooperativelor este nevoie, întâi de toate, de un cadru legal corespunzãtor, în al doilea rând de o susþinutã muncã în domeniul învãþãmântului pentru pregãtirea de specialiºti. Natural este nevoie ºi de o susþinutã muncã de lãmurire a populaþiei din mediul rural, populaþie care, în urma cooperativizãri "sui generis" din regimul socialist, a pierdut complet încrederea în ideile cooperatiste, luând chiar o poziþie duºmãnoasã fãþã de reorganizarea cooperativelor. Este nevoie ºi de o susþinutã activitate de cercetare în acest domeniu, activitate care practic, în momentul de faþã, este inexistentã în þara noastrã.

Structura cercetãrilor ce urmeazã a fi efectuate ºi a bazei de date.

Cap. I. Istoricul cooperaþiei. Circumstanþele sociale ºi economice ale apariþiei ºi afirmãrii cooperativelor în þara noastrã. Autorii acestui capitol: acad. Csetri Elek, acad. Egyed Ákos, doctorand Hunyadi Attila, Olti Gusztáv. Conþinutul capitolului:

Cooperativa, organizaþie autonomã de ajutor reciproc, apãrutã ca urmare a necesitãþilor de naturã economicã. Analiza profundã a condiþiilor economice ºi sociale, motivarea lor, precum ºi prezentarea rezultatelor relevante obþinute în diversele perioade, pe plan internaþional, precum ºi pe plan naþional, cu precãdere în Ardeal.

Tratarea caracteristicilor specifice de dezvoltare ale miºcãrii cooperatiste din Ardeal, pe etnii: la români, la maghiari, la germani, în diversele perioade istorice: perioada dualismului austriac-ungar, perioada dintre cele douã rãzboaie mondiale, precum ºi în perioada de dupã cel de al doilea rãzboi mondial.

Cap. II. Formarea ºi funcþionarea cooperativelor de diverse tipuri ºi modul de organizare a lor pânã în zilele noastre. Autori: Prof. univ. Dr. Kerekes Jenõ, Györffy Dénes, asistent univ. Györfy Lehel, doctorand Hunyadi Attila, Csomos Attila, preºedinte RMGE, ing. Fodor Imre

– Cooperativele de credit, bancile popualare,
– Cooperativele de naturã agrarã: cooperativele de achiziþionare ºi valorificare, de prelucrare a diverselor produse agricole.
– Cooperativele cu caracter social (de ajutorare sociala, sanitare etc.).
– Cooperativele de dezvoltare ale regiunilor ºi cele cu activitate culturalã.
– Centre cooperatiste organizate cu scopul de apãrare ºi protejare a cooperativelor afiliate.
– Presa cooperatistã centralã, regionalã ºi localã.
– Coopertivele ºcolare ºi pregãtirea profesionalã (instituþiile teologice, învãþãmântul profesional, catedre universitare ºi instituþii de cercetare.

Cap. III. Organizaþii internaþionale, inclusiv ale UE pentru protecþia cooperativelor. Autori: asistent univ. Györfy Lehel, lector univ. Simon Sándor.

– Organizaþii de protecþie
– Politici cooperatiste
– Aplicarea în România a metodelor cooperatiste europene

Cap. IV. Personalitãþi de vazã ale gândirii cooperatiste maghiare, organizatori ai cooperaþiei (contele Károlyi József, Gidofalvi István, Bölöni Farkas Sándor, Ürmösi József, Korparich Ede , Balázs Ferenc, prof. univ. Dr. Nagy Zoltán, Márton Áron, episcop r. cat. din Ardeal ºi alþii). Autori: Guzs Ferenc, doctorand Hunyadi Attila, Somai József, preºedintele AEMR.

Cap. V. Reglementarea juridicã ºi politica fiscala. Autori: Prof. univ. Dr. Kerekes Jenõ, doctorand Vallasek Magdolna.

– Legi care au reglementat autonomia miºcãrii cooperatiste: Codul comercial maghiar din 1875, legea cooperativelor de credit din 1898.
– Legislatia cooperatista româna pâna în anul 1945.
– Legile de nationalizare din perioada 1945-1989.
– Legile ºi proiectele de legi din perioada de trecere la economia de piaþã (1990, 1996, 1999.)

Cap. VI. Analiza complexã ºi concluzii. Autori: membrii colectivului de cercetare.

Recapitularea concluziilor, scoaterea în evidenþã a posibilitãþilor de aplicare cu eficienþã a tradiþiilor descoperite în urma cercetãrilor efectuate. Cooperativele ca instituþii ale economiei de piaþã ºi ale statului de drept.

Cap. VII. Prezentarea izvoarelor, baza de date CD-ROM. Autori: membrii colectivului de cercetare.

– texte de legi, statute model, principii cooperatiste internaþionale
– date statistice, hãrþi, documente de arhivlã mai importante.
– lista bibliografiei de specialitate.
– materiale, cãrþi, volume privind trecutul ºi prezentul cooperaþiei ce pot fi gãsite în biblioteca AEMR-ului din Cluj.

Colectivul de cercetare se obligã sã elaboreze pentru publicare studiu care va cuprinde rezultatele cercetãrilor efectuate, material care totodatã va constitui baza unui program de muncã de lungã duratã. Întregul material va fi pus la dispoziþia instituþiilor interesate, civile, guvernamentale ºi neguvernamentale, instituþii de învãþãmânt etc. Acest numãr al revistei noastre a fost rezervat în totalitate problemei miºcãrii cooperatiste. Prin evidenþierea importanþei ºi actualitãþii acestor probleme dorim cã la ora douãzeci ºi patru sã atragem atenþia tuturor celor care ar putea sã facã ceva pentru majoritatea populaþiei þãrii, care se solidarizeazã cu noi în dorinþa de a ajuta populaþia din mediul rural în efortul dus pentru ca sã iasã din impasul economic, social ºi cultural în care se aflã în prezent.

Prin articolele din revista dorim sã oferim celor care se intereseazã de problema cooperaþiei, posibilitatea de a se informa în acest domeniu: retrospectivã privind rãdãcinile miºcãrii cooperatiste (Cetri Elek); apariþia ºi funcþionarea cooperativelor în Transilvania la populaþia românã, maghiarã ºi germanã (Hunyadi), cele mai rãspândite forme de cooperative în Europa (Simon), soarta cooperativelor în mijlocul sec. XX (Oláh, Olti), schiþa dreptului cooperatist (Vallasek), pãrerea negativã populaþiei în prezent privind cooperativele (Györfy), actualitatea ºi importanþa cooperatizãrii (Csomos, Györffy), constatãrile lui Nagy Zoltán privind miºcarea cooperatistã în România, constatãri fãcute cu ocazia deplasãrilor fãcute în 1936 în toate regiunile þãrii.

Din trecutul gândirii coopertiste al vremilor de odinioara

CSETRI ELEK

Autorul articolului, membru al Academiei de ªtiinþe, porneºte de la conºtiinþa omului, pentru care principala caracteristicã a fost întotdeauna dorinþa, obligaþia de a veni în ajutorul semenului sãu lovit de vreun necaz, calamitate, ajuns într-o situaþie nenorocitã. Aceasta a stat în evul mediu la baza breslelor (autorul citează statutul breslelor din Florenþa din sec.XIV.), a diverselor asociaþii civile, bisericeºti de ajutorare care au funcþionat ºi funcþionează ºi în zilele noastre.

Acest principiu al asistenþei mutuale a stat ºi la baza apariþiei

miºcării cooperatiste, care a fost ºi constituie ºi astăzi principala caracteristică a cooperativelor, principii care au fost grav încălcate pe parcursul secolelor de sistemele politice totalitare.

În lucrare autorul se opreºte la documentele breslelor din Transilvania (statutul cizmarilor din Zalău–1759, ale celor din Cluj, Braºov, Sibiu, Baia Mare, Baia Sprie), precum la primele cooperative apărute în prima jumătate a secolului XIX, în Cluj, Târgu Mureº, Miercurea Ciuc.

Istoria ºi dezvoltarea dreptului cooperatist în Transilvania

VALLASEK MAGDOLNA

Fără să intre într-o analiză amplă, autorul se prenunţă pentru existenţa dreptului cooperatist, ca ramură distinctă a dreptului.

Lucrarea tratează istoricul reglementărilor juridice al miºcării cooperatiste din Transilvania, în diferitele perioade: perioada premergătoare primului război mondial, perioadele 1918-1940, 1940-1944, 1945-1989 ºi cea după evenimentele din decembrie 1989.

Rând pe rând sunt prezentate, în ordine cronologică, principalele legi, reglementări: Se începe cu Codul comercial maghiar din 1875, care pentru prima dată acordă o deosebită atenţie unităţilor cooperatiste, care au apărut deja la mijlocul secolului al XIX-lea, formulează principiile de organizare ºi funcţionare a unităţilor cooperatiste, asigurând o totală autonomie acestora, pentru prima dată dă definiţia noţiunii de cooperativă. Se continuă cu legea nr. 22 din 1898, care reglementează amănunţit înfiinţarea, organizarea ºi funcţionarea cooperativelor de credit.

Deºi aceste izvoare de drept au apărut ca părţi integrante ale dreptului economic, dreptul cooperatist a câºtigat în literatura juridică deja la acea vreme caracterul de ramură de drept sui generis. (Galovits Zoltán, Dreptul cooperatist maghiar, Budapesta, 1901, pag. 7) Analizând izvoarele de drept din acea vreme autorul ajunge la concluzia că legiuitorul la aceea vreme a văzut deosebirile esenţiale între diversele forme, cu precădere în modul în care iau naºtere relaţiile juridice privind calitatea de membru, conţinutul juridic al acestei calităţi, modul de constituire a capitalului social, precum ºi modul de reglementare al dreptului de proprietate.

După 1920 reglementarea maghiară a fost înlocuită cu cea română. Cooperativele din Ardeal au fost obligate să modifice statutele lor până în anul 1923, în lumina legislaţiei române. Deosebită importanţă a prezentat legea de organizare a cooperativelor (publicată în Mon. Of. nr. 71 din 28. 03. 1929), lege prin care s-a acordat un cadru unitar dreptului cooperatist, întrucât aceasta lege a abrogat toate reglementările existente la aceea vreme privind cooperativele. Lucrarea analizează amănunţit toate reglementările cuprinse în aceasta lege, care între altele prevedea pentru toate cooperativele din ţară obligaţia de a elabora statute noi.

Această lege a avut o serie de reglementări pozitive, dar din păcate, majoritatea lor, rând pe rând au fost anulate prin decretele apărute în perioada dictaturii regale (1938-1939). A fost anulată autonomia unităţilor de cooperative, întroducându-se un control rigid din partea statului, au fost anulate o serie de atribuţii la cooperativele aparţinând minorităţilor naţionale, cuprinse în legea din 1929.

După cel de al doilea război mondial reglementările juridice care au apărut pe parcurs au avut drept scop desfiinţarea miºcării cooperatiste ale minorităţilor naţionale, cu precădere ale populaţiei maghiare. Măsurile juridice luate în acest scop au culminat prin reglementările din 1949, prin care s-a desfiinţat tot ceace constituia esenţa instituţiei cooperatiste: autonomia lor, gospodărirea independentă a avutului lor etc.. Introducerea principiului centralismului democratic în organizarea ºi funcţionarea unităţilor cooperatiste a pus capăt autonomiei cooperatiste. Art. 5 al legii din 1949 prevedea ca unităţile cooperatiste să desfăºoare activitatea în strânsă colaborare cu instituţiile ºi organele statului. Cooperativele au fost obligate să intre în sistemul de planificare unitar al statului, proprietăţile cooperativelor, în mare parte, au fost naţionalizate, iar veniturile realizate de ele, printr-un sistem fiscal adecvat, au fost acaparate de stat. Această perioadă a constituit punctul cel mai adânc în care a ajuns miºcarea cooperatistă în ţara noastră. Pentru o atenuare relativă a trebuit să aºteptăm două decenii.

În 1968 a apărut legea de organizare a cooperativelor de producţie meºteºugărească, în 1970 legea cooperaţiei de consum, legi care au adus unele mici îmbunătăţiri , dar punerea lor în practică s-a tărăgănat ani de zile, menţinându-se ºi pe mai departe amestecul statului, a organelor de partid în viaţa cooperativelor.

După 1990 a avut loc o intensificare a activităţii legislative. În primele luni ale anului 1990 au apărut în domeniu cooperatist două decrete (nr. 66 ºi 67) care reglementau activitatea cooperativelor de producţie meºteºugărească ºi a celor de consum, prin care s-a încercat asigurarea unui cadru juridic propice reorganizării unităţilor cooperatiste, declarându-se autonomia lor.

Deºi au apărut o serie de reglementări, se afirmă în lucrare că de fapt ºi în prezent există un haos juridic în acest domeniu. Pe parcurs au apărut o serie de legi, care fie că au suferit modificări esenţiale, fie au fost suspendate (aceste reglementări sunt înºirate în lucrare). Cu toate acestea, practic, de fapt, România nici astăzi nu are o reglementare juridică adecvată pentru miºcarea cooperatistă, care să corespundă cerinţelor internaţionale.

Autorul este de părere că această situaţie se datoreaza faptului că problemele sunt deosebit de complexe, care nu pot fi rezolvate prin ordine guvernamentale de urgenţă. Este necesară elaborarea unei legi, la pregătirea căreia trebuie atraºi specialiºti care de decenii se ocupă de problemele teoretice ºi practice privind cooperaţia, cunoscători ºi a experienţei internaţionale.

Cele mai frecvente forme cooperatiste întîlnite în Uniune Europeanã

SIMON SÁNDOR

În lucrare, care de fapt constituie doar o parte a unui studiu mai amplu, sunt prezentate formele de cooperative pe care le întâlnim astãzi în þãrile UE ºi care s-au dovedit deosebit de eficiente. Structura ºi modul de funcþionare al lor diferã de la o þarã la alta, prezentând, de regulã, o serie de particularitãþi de specific naþional. Autorul parcurge rând pe rând diferitele forme ale unitãþilor cooperatiste.

I. Cooperativele de credit.

Din punct de vedere al numãrului lor, precum ºi al efectivului de membri, cooperativele de credit sunt cele mai rãspândite din lume. Aceasta datoritã faptului cã prin acivitatea lor vin în ajutorul populaþiei atât de la oraºe, cât ºi de la sate. Primele cooperative de credit au apãrut în Germania în sec. al XIX-lea, pentru a servi pe micii agricultori ºi pe meºteºugari.

Din punct de vedere al structurii, în prezent, apar sub mai multe forme: cooperative locale, organizate din iniþiativã localã, de jos în sus, cooperative organizate de bãnci centrale înfiinþate în prealabil, deci înfiinþarea acestor cooperative de credit are loc din iniþiativã de sus în jos. A treia formã este asemãnãtoare cu a doua. Åi în acest caz se înfiinþeazã prealabil o bancã cooperatistã centrala, care apoi la rândul sau organizeaza filiale locale pentru finantarea cooperativelor de variate forme. În prezent în Germania exista 2500 de cooperative de credit, clienþii cãrora doar într-un procent de 50% au calitatea de membru al cooperativei. Aceste cooperative sunt organizate în unsprezece uniuni teritoriale. Fondurile bãneºti, în marea lor majoritate, sunt procurate de la bãncile centrale la care sunt afiliate.

II. Cooperativele de achiziþionare, de consum, de valorificare ºi de prelucrare

Aceste cooperative ocupã primul loc în þãrile UE. Marea lor majoritate au o structura orizontala. O parte mai mica coordoneaza vertical activitatea producãtorilor de diverse produse agricole. Cu toate ca aceste forme sunt prezente în toate þãrile membre UE, la ele se pot întâlni diverse caracteristici proprii, de naturã naþionalã (în Danemarca, în Anglia, în Suedia). De fapt în momentul de faþã nu exista în UE o reglemntare unicã a acestora. Aceste cooperative asigurã pentru membrii lor valorificarea diverselor produse agricole. Se menþionează cã ele sunt specializate pe diverse produse: cereale, fructe, zarzavaturi, flori, lapte etc., ceea ce înseamnã cã existã situaþii când un producator este membru la mai multe asemenea cooperative de valorificare.

III. Cooperativele de prestãri de servicii.

Este vorba de cooperative care oferã diverse prestaþii micilor producatori, de regula în mediu rural. De ex. frecvent oferã executarea mecanizata a diverselor lucrãri agricole. Este vorba de folosirea diverselor maºini agricole. Ele nu trebuiesc confundate cu cercurile gospodarilor care, mai ales între cele douã rãzboaie mondiale, erau organizate aproape în cele mai multe sate din Transilvania. Aceste cooperative pot fi întâlnite mai ales în Germania ºi Austria. Proprietarul parcului de maºini este cooperativa. Maºinile sunt procurate din contribuþia bãneascã a membrilor cooperatori. Maºinile sunt uzinate ºi întreþinute prin salariaþii cooperativei.

Aceste cooperative asigurã aprovizionarea membrilor ºi cu materiale de bazã (îngrãºãminte chimice, insecticide, seminþe pentru semãnat, furaje), paralel colectează, prelucrează, pãstrează în magazin sale, înzestrate cu cele mai moderne instalaþii, totodatã se ocupã cu prelucrea, valorificarea prin export a produsele membrilor sãi.

Dar întâlnim ºi cooperative pentru efectuarea de activitãþi de specializare accentuatã. De pildã în Danemarca întâlnim cooperative specializate pentru efectuarea lucrãrilor de contabilitate, pentru cercetare ºi informare, pentru testarea animalelor, pentru organizarea de cursuri de perfectionare etc.

IV. Schimbãri în aplicarea principiilor clasice, de bazã cooperatiste

Autorul se referã la cazurile în care, drept efect al globalizãrii, au luat naºtere forme noi de cooperative, ca de pildã cooperative cu numãr limitat de membri, folosirea de pãrþi sociale cu dobânda, cooperative care se asociează între ele, procurã pachete de acþiuni la diverse unitãþi comerciale cu ridicata, pentru a mãri rolul lor pe piaþã, în vederea asigurãrii de venituri mai mari.

Asociaþia ºi cooperativa, puncte posibile de evidenþiere în dezvoltarea regionalã.

GYÖRFY LEHEL

Lucrarea de fapt ne oferã impresiile unui tânãr economist, care a participat la o acþiune organizatã pentru cunoaºterea situaþiei socio-economice a populaþiei din mediu rural. Este vorba de populaþia comunei Plãieºii de jos din jud.Harghita. Autorul a fost încântat de ceace a constatat în aceastã comunã, cãreia aparþin cinci sate, cu o populaþie totalã de 3150 de locuitori. Au fost completate 197 de chestionare, persoanele chestionate fiind alese în mod cu totul întâmplator. Au fost neglijate familiile compuse numai din vârstnici, care practic nu mai constituie potenþial pentru viitor.

Întrucât 90% a familiilor poseda pamânt agricol, autorul lucrãrii s-a concentrat asupra câtorva probleme care se leaga direct de agriculturã. În lucrare gãsim date privind mãrimea medie a terenurilor ce revin pe familie, structura pe culturi a pamântului agricol. S-a constatat cã suprafaþa medie pe familie este de 8,3 ha, ceea ce depãºeºte sensibil media pe þarã (2,3 ha). Situaþia este ºi mai bunã mai ales la pãºuni ºi la fâneþe. Se prezintã în schimb, ca aspect negativ, lãsarea în paraginã de locuitori a unei pãrþi însemnate a terenului agricol, mai ales datoritã înbãtrânirii populaþiei, precum ºi datoritã lipsei de maºini agricole ºi de bani. 30% a terenului agricol sunt necultivate. Cu toate cã în regiune existã condiþii optime pentru creºterea vitelor, numãrul mediu pe familie al vitelor este foarte redus(1,34 de vaci, 8.69 de ovine). Treizeci

la sutã a veniturilor realizate de populaþie sunt asigurate din valorificarea produselor agricole. Totodata s-a constatat cã foarte multe familii produc doar pentru satisfacerea consumului propriu.

Autorul vede cã singurã posibilitate de ieºire din neajunsurile constatate, depunerea de eforturi pentru reorganizarea cooperativelor de diverse tipuri (de producþie, de valorificare, de consum), prin revitalizarea cãrora se va putea pune capãt unor serii de aspecte negative, care în prezent caracterizeazã situaþia economicã ºubredã a populaþiei din zonã.

Cooperativele maghiare din Transilvania între 1940-1944 (pasaj dintr-un studiu mai amplu)

OLÁH SÁNDOR

Lucrarea prezintã situaþia celor douã centrale ale cooperativelor maghiare din Transilvania ("Alianþa", Centrale cooperativelor economice ºi de credit, cu sediul în Cluj ºi Uniunea cooperativelor "Furnica" din pãrþile transilvane, cu sediul la Târgu Mureº) dupã dictatul de la Viena, dictat prin care partea de nord a Transilvaniei a fost retrocedatã Ungariei.

Autorul trateazã separat cele douã centrale. Prezentarea este începutã cu Centrala cooperativelor economice ºi de credit, centralã înfiinþatã încã în anul 1920. În toamna anului 1940 la aceastã centralã au fost afiliate 334 de cooperative, din care 156 (46,7%) cooperative de credit, 150 (44,9%) cooperative de lapte, 6(1,8%) cooperative de exploatare forestierã, 5 (1,5%) cooperative economice ºi diferite alte cooperative 17 (5,1%). Dupã 30 august 1940 Centrala a fost patronatã de ministerul de finanþe, care a intrat în centralã ca fondator, cu parte sociala în valoare de 1.200.000 Pengõ. Centrala se ocupa cu precãdere cu acordarea de împrumuturi micilor gospodari agricoli, prin cooperativele de credit afiliate Centralei. Fondurile bãneºti Centrala le-a obþinut cu o dobândã de 3 la sutã, din partea ei creditele au fost acordate unitãþilor cooperatiste cu 4,7 la sutã. La rândul lor unitãþile cooperatiste au acordat împrumuturi pentru membrii lor cu o dobândã de 6,5 %. În anul calendaristic 1941 totalul împrumuturile acordate de Centralã au însumat 4.096.266 de Pengõ, de care au beneficiat 10.812 cooperatori, din care 87,72 la sutã au fost agricultori. Majoritatea împrumuturilor acordate (77,20%) nu au depãºit 300 de Pengõ. În aceasã perioadã statul ungar a venit în ajutorul noilor cooperative prin acordarea de împrumuturi fãrã dobândã.

Uniunea cooperativelor "Furnica". Înainte de 1940, aceastã Uniune, la care erau afiliate toate cooperativele maghiare de consum din România, avea sediul la Aiud. Dupã dictatul de la Viena Uniunea s-a despãrþit în douã centrale. Cea din sudul Transilvaniei a rãmas cu sediul la Aiud, cea din nordul Transilvaniei a organizat sediul în Târgu Mureº. Înfiinþarea Uniunii din nordul Transilvaniei, pãstrând independenþa faþã de Centrala Cooperativelor Furnica din Ungaria, cu sediul la Budapesta, a fost hotãrâta la adunarea direcþiei cooperativelor "Furnica" de pe teritoriul retrocedat Ungariei. Numãrul cooperativelor afiliate la 11 noiembrie 1942 a fost 387, ca la sfârºitul anului 1944 sã ajungã la 439. La 18 septembrie 1945 reunificarea celor doua Centrale a cooperativelor Furnica cu denumirea Centrala Cooperativelor Populare din Ardeal "Kaláka".

Asimilarea cooperativelor maghiare din România de sistemul instituþional al cooperaþiei române

OLTI ÁGOSTON

Lucrarea prezintã acþiunea desfãºuratã în mod organizat de Institutul Naþional al Cooperaþiei (INCOOP) dupã 1945 cu scopul de desfiinþare a miºcãrii autonome a cooperaþiei maghiare din România ºi afilierea forþatã a cooperativelor maghiare la organizarea naþionalã a cooperaþiei române, acþiune iniþiatã ºi patronatã de Partidul Comunist Român. Acþiunea pentru anihilarea miºcãrii cooperatiste maghiare a început cu înfiinþarea în anul 1945 în mai multe oraºe din Transilvania de nord a unor cooperative – aºa zise – muncitoreºti. Prima unei asemenea cooperative a fost organizatã cu denumirea Coopertativa Generalã Economicã ºi Industrialã a Muncitorilor din Cluj - CGEIM(denumirea în limba maghiarã: Munkások Általános Gazdasági és Ipari Szövetkezete– MÁGISZ), deasemenea au fost organizate asemenea unitãþi cooperatiste la Odorheiu Secuiesc (UMGISZ), precum ºi la câteva alte localitãþi din nordul Ardealului. Aceste cooperative au acaparat mai multe cooperative mici, ateliere meºteºugãreºti, chiar ºi fabrici pãrãsite de foºtii proprietari. Au organizat aprovizionarea membrilor cu mãrfuri alimentare care, dupã rãzboi, lipseau de pe piaþã. Datoritã mai ales acesteia, numãrul membrilor la aceste cooperative a crescut de la o zi la alta. Deºi aceste cooperative au fost înfiinþate pe principiu de clasã socialã, puterea centralã le-a desfiinþat rând pe rând, întrucât în conducerea lor, în majoritate cazurilor, erau maghiari, cu toate cã au fost recrutaþi din rândul foºtilor activiºti ai partidului comunist, care, între cele douã rãzboaie, a fost ilegalitate.

Deja în primãvara anului 1945 au apãrut mai multe dispoziþii legale care au limitat activitatea cooperativelor maghiare, ca bunaoarã decretul nr. 525 din 1945, care a obligat cooperativele din Ardealul de nord sã elaboreze noi statute de funcþionare în conformitate cu legea cooperaþiei în vigoare în România. Noile statute trebuiau înaintate INCOOP-ului pentru aprobare, care pentru a le þine într-o situaþie de nesiguranþã, la rândul sãu, a tãrãgânat aprobarea lor, ba mai mult, nu arare ori, au efectuat în mod arbitrar ºi modificãri chiar esenþiale, frânând astfel activitatea lor.

La Congresul pe þarã al cooperativelor din România, care a avut loc între 1-6 iulie 1945 la Bucureºti, la care cooperativele maghiare nu au fost invitate, s-a declarat interzicerea înfiinþãrii cooperativelor pe bazã de etnie, concomitent s-a hotãrât afilierea în mod obligatoriu a tuturor cooperativelor din þarã, deci ºi a cooperativelor maghiare, la organele locale ale INCOOP-ului, la federalele judeþene. În urma intervenþiei Uniunii Populare Maghiare din România, personal al preºedintelui Uniunii, Kurkó Gyárfás, vremelnic nu s-a pus în aplicare aceastã hotãrâre. Cu toatã împotrivire desfãºuratã de cele douã centrale maghiare ºi de Uni-

unea Populară Maghiară, câºtigarea alegerilor parlamentare de Frontul Naþional Democrat, condus de Partidul Comunist Român, precum ºi a încheierii tratativelor de pace de la Paris, Uniunea Populara Maghiara nu mai dispunea de puterea politică necesară pentru apărarea autonomiei cooperaþiei maghiare. Drept urmare în 1947 cooperativele maghiare, numărul cărora se apropia de o mie, au fost obligate să se afilieze la federalele judeþene, iar în localitãþile cu poluaþie mixtă, unde existau mai multe cooperative de acelaºi fel, organizate pe criterii naþionale, au fost unificate, conducerea lor fiind preluată în marea majoritate a cazurilor de reprezentanþi ai populaþiei de naþionalitate română. Centralele cooperativelor maghiare au funcþionat încă un timp oarecare, dar practic nu au mai avut vreo competenþă. Dupa scurt timp, împreuna cu proprietãþile de care dispuneau, centralele maghiare au fost preluate de INCOOP, că apoi unitãþile de producþie aparþinând acestora, (fabricile de produse lactate din Târgu Mureº ºi Cristurul Secuiesc, fabricile de conserve din Dej ºi Mureºeni, fabrica de cherestea din Gheorgheni, fabrica de butoaie ºi de drojdie din Sânsimion ºi altele, pur ºi simplu au fost naþionalizate. Ele sunt ºi în prezent în proprietatea statului român.

Este nevoie, nu este nevoie? sau a fost, este (?) ºi trebuie să avem o miºcare cooperatistă!?

CSOMÓS ATTILA

În ultimul timp au apărut multe articole (mai ales în Ungaria, dar nu numai) despre principiile cooperatiste, despre trecutul miºcării cooperaþiei, precum ºi despre moºtenirile din trecut, despre importanþa miºcării cooperatiste, cu precizări la cooperativele din Transilvania, care la începutul secolului trecut au corespuns perfect intereselor micilor producători maghiari din această regiune. În aceste lucrări autorii îºi exprimă părerea că ele ºi astăzi ar corespunde noilor cerinþe, reorganizate cu respectarea principiilor clasice, ar putea să contribuie din plin la ieºirea din inpasul economic în care se află populaþia din mediul rural ºi ar putea aduce o contribuþie la realizarea cerinþelor de intrare în UE.

Pornind de la această afirmaþie, autorul începe cu prezentarea trecutului miºcării cooperatiste din Ardeal, continuă cu situaþia ei din zilele noastre, ca la sfârºit să formuleze răspunsul la întrebările formulate în titlul lucrării.

În privinþa trecutului se arată că deja la începutul secolului al XIX-lea au aparut primele cooperative în Transilvania. Prima a fost cea din Cluj, înfiinþată în 1825 de cunoscutul gânditor politic Bölöni Farkas Sándor, după reîntoarcerea lui din SUA. Următoarea cooperativă a fost Asociaþia de Ajutor reciproc al sinistraþilor de incedii din Scaunul Mureº, cu sediul în Târgu Mureº. La aceea vreme care incendiile erau foarte frecvente (1839). În anul 1855 tot la Cluj s-a înfiinþat Casa de ajutor, iar în 1862 la Miercurea Ciuc, prima cooperativa de consum din Transilvania.

La sfârºitul sec. XIX, au apărut la Budapesta centralele cooperativelor de consum, respective a celor de credit, ambele în anul 1898. În Transilvania reþeaua cooperativelor maghiare, practic a început să se formeze la 1905, când s-a înfiinþat la Oradea coopertativa de consum "Furnica"din þară, iar în anul 1906 la Aiud reprezentanþa în Ardeal a cooperativelor de consum "Furnica", care după 1920 s-au reunit în Uniunea Cooperator de consum din Ardeal, cu sediul în Aiud. În anul 1929, cu sediul în Cluj, s-a înfiinþat Uniunea cooperativelor economice ºi de credit "Alianþa." Sub îndrumarea acestor două centrale cooperativele maghiare din Ardeal între cele două războaie mondiale au desfãºurat o benefică activitate, mai ales în mediu rural, cu toate încercările întituþiilor cooperatiste române de pune piedici artificiale funcþionării lor. După 1945 a început acþiunea de desfiinþare a miºcării cooperatiste maghiare din Ardeal. Statul român, la iniþiativa PCR, a reuºit să destrame miºcarea cooperatistă maghiară, pararel ºi cea română, reorganizând după modelul sovietic întrega cooperaþie din România, ceea ce numai avea nimic comun cu cooperativele clasice.

Ca urmare a schimbărilor ce au avut loc după evenimentele din decembrie 1989, a început ºi în domeniul miºcării cooperatiste o schimbare. Suntem martori a unor încercări modeste de reorganizare a miºcării cooperatiste, de revenire la principiile. Deocamdată rezultatele sunt modeste, pe de o parte, pentru că, cu toate eforturile nu s-a creat cadrul legal adecvat, pe de altă parte datoritã faptului ca populaþia a pierdut încrederea în cooperaþie, ca urmare a suferinþelor prin care a trecut în aºanumitele cooperative ale regimului socialist. Cooperativele de consum, precum ºi cele de credit formate în sistemul socialist, deºi s-a transformat, s-au pauperizat, statul nu a putut să le asigure capitalul necesar pentru procurarea de mărfuri, pentru acordarea de împrumuturi agricultorilor de care au nevoie să desfãºureze activitatea de producþie în gospodăria lor. În octombrie 1966 prin aplicarea legii 109 cooperativele de credit ºi de consum s-au reorganizat, totuºi nu dispun de autonomie totală, nu dispun de capital corespunzător, deci sunt ºi pe mai de parte nu pot îndeplinii adevăratã misiune a lor.

Declararea de statul român aderării la UE, deschide o nouă perioadă pentru miºcarea cooperatistă. Acordarea de ajutor gospodarilor pentru activitatea de producþie agricolă este condiþionatã de calitatea de membru a unei cooperative fie de producþie, fie de valorificare. Datoritã acestei situaþii în anii 2001 ºi 2002 au apărut asociaþiile crescătorilor de vite, cooperativele de lapte, dar activitatea lor s-a suspendat pentru că statul român nu a putut acorda sistematic ajutoarele promise. Analizând realizările obþinute în þările din UE de micii producători, care tocmai datoritã organizării lor în cooperative specializate pot să facă faþă concurenþei pe piaþă. Prezenþa cooperativelor pe piaþă diminuează, limitează sensibil monopolurile, precum ºi comerþul negru în activitatea de majorare a preþurilor la mărfurile alimentare. Reiese deci ca avem nevoie de miºcarea cooperatistă, deoarece viitorul aparþine cooperativelor, pentru că:

– mi°carea cooperatistã dispune de rãdãcini adânci în Europa,
– asigurã o adevaratã egalitate,
– gospodarul numai în cooperativã poate sã-°i pãstreze autonomia (un membru-un vot),
– între forma de existen£ã a muncitorului salariat °i a marelui capitalist, gospodarul cooperator constituie garan£ia de pãstrare a regiunilor culturale, a men£inerii demografia popula£iei, a ramâneri pe plaiurile natale a poporului,
– cooperativa furnizeazã prompt informa£ii reale pentru producãtor,
– politica agrarã a Uniunii Europene asigurã avantaje micilor gospodari organiza£i în cooperative °i nu monopolurilor, marilor întreprinzãtori.

Mesaj pentru zilele de astãzi de cãtre Centrala Cooperativelor "Furnica"

GYÖRFI DÉNES

În articolul sãu autorul vorbe°te despre principiile care de la înfiin£are au determinat de un secol scopul urmãrit °i metodele folosite de cooperativele de consum "Furnica" din Ardeal °i au reu°it în mare mãsurã sã punã capãt lupta de interese cu precãdere între membrii popula£iei din mediul rural, asigurând armonie în sfera gãlãgioasã a haosului de interese al acestora. Citeazã din articolele apãrute în revista "Alian£a", editatã de centrala, prin care pe lângã scopurile de naturã economicã, se atrage aten£ia unitã£ilor cooperatiste sã nu neglijeze sarcinele ce le revin în domeniu cultural, social, în domeniul dezvoltãrii sub toate aspectele a satelor. Deasemenea atrage aten£ia asupra atragerii °i activizãrii femeilor în via£a cooperativelor. Trebuie sã depunem eforturi pentru lichidarea haosului existent, formuleazã autorul, haos care în zilele noaste caracterizeazã coopera£ia în £ara noastrã, drept consecin£ã a celor cincizeci de ani, perioadã în care puterea politicã a reu°it sã denigreze ideile nobile ale mi°cãrii cooperatiste.

Cooperativele sa°ilor °i românilor din Transilvania

HUNYADI ATTILA

Studiul constituie prima lucrare amplã, elaboratã pe bazã de documente, în care autorul se ocupã cu un lux de amãnunte cu apari£ia °i func£ionarea cooperativelor la cele trei etnii din Transilvania. Textul publicat constituie partea care se referã, cu precãdere la cooperativele sa°ilor °i românilor. De fapt sa°ii au fost primii care au înfiin£at cooperative de credit, nu numai în Transilvania, dar chiar pe teritoriul statului ungar: Kronstädter Allgemaine Sparkasse (Bra°ov, 1835), Hermannstädter Allgemeine Sparkasse (Sibiu, 1841). Dupã care au apãrut cooperative de credit la Media° (1862), la Bistri£a (1865), precum °i la Reghin. Cu pu£in în urmã au apãrut cooperativele de consum °i de produc£ie, centralele, uniunile.

Prima cooperativa de credit la popula£ia românã din Ardeal a fost înfiin£atã ca urmare a muncii sus£inute de învã£ãtorul Visarion Roman, care a reu°it sã convingã pe locuitorii comunei Rã°inari, sã înfiin£eze o cooperativã de credit (1867). Dupã care au apãrut, rând pe rând asemenea cooperative în mai multe ora°e, ba chiar °i în unele sate, ca de pildã la Nãsãud, la Bra°ov. În 1888 se înfiin£eazã la Sibiu Asocia£ia Românã Agricolã, în programul cãreia figura înfiin£area de asocia£ii agricole °i cooperative de credite, acordarea de ajutor popula£iei de la sate la procurarea de semin£e pentru semãnat Acestei asocia£ii apar£ine înfiin£area primei cooperative de credit de tip Raiffeisen la Ro°ia lângã Sibiu. Ca urmare a activitã£ii sus£inute, dusã de Visarion Roman, la 14 martie 1872 s-a înfiin£at la Sibiu Banca Albina, care a devenit cea mai importantã institu£ie bancarã a organiza£iilor economice a românilor din Ardeal. In continuare rând pe rând au apãrut cooperative române la Fãgãra°, la Sãli°te, la Orã°tie, la Timi°oara, la Cluj, la Blaj, la Reghin. La începutul sec. XX., numãrul cooperativelor române a ajuns la73.

În continuare autorul se ocupã amãnun£it cu mi°carea cooperatistã românã din Ardeal între cele douã rãzboaie mondiale.

Mesaje din trecut (din jurnalul lui Nagy Zoltán)

Sunt prezentate notele de jurnal ale dlui Nagy Zoltán, inspector la Uniunea Cooperativelor de consum "Furnica" cu sediul la Aiud, doctor în °tiin£e cooperatiste al Universitã£ii din Dijon (Fran£a), dupã 1945 profesor universitar la Facultatea de ªtiin£e Economice a Universitã£ii "Bolyai" din Cluj, delegat de conducerea Uniunii sã viziteze centrale de cooperative, unitã£i cooperatiste de toate felurile, bãnci populare, institute de pregãtire de conducãtori, de contabili pentru cooperative, pentru cunoa°terea organizãrii °i func£ionãrii acestora. Deplasarea doctorului Nagy Zoltán s-a desfã°urat între 31 octombrie 1936 °i 19 ianuarie 1937 °i a cuprins toate regiunile £ãrii. Jurnalul întocmit zilnic de dânsul con£ine informa£ii de deosebitã valoare despre mi°carea cooperatistã din România între cele douã rãzboaie mondiale. Cu ocazia acestei deplasãri s-a întâlnit cu personalitã£i de vazã ale cooperare£iei române (profesorul Gr. Mladenatz, ªt. C. Ioan vicepre°edinte al Casei Centrale a Cooperare£iei, Titu Axentie, secretar general al aceleia°i institu£ii, I. Gãlã£eanu directorul de studii al °colilor cooperatiste, I. Ianovici, directorul Academiei de Stiin£e Cooperatiste °i al£i demnitari ai mi°cãrii cooperatiste din România, °i cu alte personalitã£i de seamã). A vizitat unitã£i cooperatiste din toate regiunile £ãrii (Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Moldova, Basarabia, Bucovina, Banatul °i regiuni din Transilvania °i Banat, locuite de germani).

Din însemnãrile dl. Dr. Nagy Zoltán putem afla cã toate etniile din £arã aveau uniuni cooperatiste °i unitã£i cooperatiste proprii. De ex. în Basarabia °i Bucovina evreii, germanii, în Basarabia chiar °i colonitii francezi. În Transilvania sa°ii, în Banat °vabii. Reiese cã la aceea vreme erau respectate întocmai principiile cla-